روایت کارگاه نقاشی که در خانه تاریخی «توکلی» برگزار شد

بوم‌های راوی «جیگی جیگی»

عکس: احمد حسنی| شهرآرا

سمیرا شاهیان
s.shahian@shahraranews.ir

گزارش

جیگی جیگی با آن لباس‌های عجیب و غریب همراه با کلاه پوستی‌ای که دم روباهی به عنوان حمایل به آن آویزان کرده از دهه ۴۰ به سال ۱۴۰۰ آمده است و صدای ساز و آوازش در خانه تاریخی «توکلی» بلند شده است. عروسک بز این مطرب دوره‌گرد که می‌توان گفت نماد ایران باستان است در خانه قاجاری واقع در خیابان نواب صفوی به رقص درآمده و خبر از آمدن بهار می‌دهد:

«جیگی جیگی ننه خانم/ بیا بشین روی زانوم
رو زانوم سنجد داره/ یه کمی بخور قوت داره»

چهارشنبه گذشته در خانه توکلی، ویژه هنرمندان نقاش، کارگاه عملی‌ای برگزار و «جیگی جیگی»، مطرب دوره‌گردی که اکنون در حرم امام رضا(ع) دفن است، مدل ذهنی نقاشان مشهدی شد. مجری رویداد، محمد برومند، نویسنده تئاتر و تلویزیون و کارگردان سینماست که برنامه‌ای ۳۰روزه ویژه ماه مبارک رمضان در نظر گرفته است. او نخست، روز چهارشنبه ۱۵تن از استادان نقاشی مشهد را به خانه توکلی دعوت کرد تا برداشت ذهنی خود از جیگی جیگی را ثبت کنند. تابلوهای نقاشی پس از کامل شدن، هم‌زمان با شروع ماه رمضان در خانه توکلی در معرض دید عموم قرار می‌گیرند و هر شب گروه نمایشی جیگی جیگی به نویسندگی و کارگردانی محمد برومند نمایشی با همین موضوع اجرا می‌کنند. در ادامه گفت‌وگوی ما با محمد برومند و تعدادی از هنرمندان نقاش را می‌خوانید.

نقاشان، یادآور هنر جیگی‌جیگی

برومند درباره شکل گرفتن ایده این رویداد می‌گوید: با توجه به اینکه در محدوده شهرداری ثامن و اطراف حرم، مکان‌های مناسبی برای فعالیت فرهنگی هنری در نظر گرفته نشده و فقط چند خانه تاریخی بازسازی شده موجود است، پیرو این موضوع قرار شده از اول ماه مبارک رمضان نمایش جیگی جیگی؛ قصه هنرمند دوره‌گردی که در همین منطقه زندگی و شاید روزگاری از کنار همین خانه عبور می‌کرده اجرا شود. البته برای شب‌های قدر، نمایش مذهبی «از قبیله باران» درباره حضرت علی(ع) پیش‌بینی شده است.

این نویسنده و کارگردان بیان می‌کند: در روز چهارشنبه، یکی از ساخته‌های خودم به نام مستند مطرب عشق برای دوستان نقاش پخش شد و کتاب جیگی جیگی که زندگینامه و خاطرات اوست، به هنرمندان حاضر اهدا شد تا دوستان از نگاه خودشان به خلق اثر هنری درباره جیگی جیگی بپردازند. همچنین استاد غلامعلی حداد از بازماندگان هنر جیگی جیگی که از سال ۱۳۶۶با دوتار و عروسک بز هنرآفرینی می‌کند به خانه توکلی دعوت شده و برای زنده ساختن یاد او نواخت.

«پیش‌تر فیلم‌سازان و آهنگ‌سازان و نویسندگان از نگاه خودشان به جیگی جیگی پرداخته‌اند و دوستان نقاش برای اولین بار است که می‌خواهند با خلق اثر او را معرفی کنند.» این جمله را نویسنده و کارگردان مستند مطرب عشق می‌گوید و می‌افزاید: مستند یاد شده که خاطراتی از مرحومان استاد امیر قویدل، محمد مطیعی، رضا جوان، رضا رضاپور درباره زندگی این هنرمند است برای افزایش شناخت نقاشان به نمایش درآمد. همچنین پژوهشگری به‌نام محمدزاده در این مستند ۴۰دقیقه‌ای(محصول سال ۸۸) با افراد مختلفی که همه از نزدیک جیگی جیگی را دیده و تماشاچی برنامه‌هایش بوده‌اند صحبت کرده است.

شرکت عمران و مسکن سازان ثامن با همکاری مؤسسه سیمرغ، حامی این رویداد است و در پایان از هنرمندان نقاش تقدیر می‌کند. به علاوه قرار شده است خانه توکلی مرکزی دائمی برای اجرای برنامه‌های فرهنگی هنری باشد.

پرتره‌ای با دوتار و دف

خسرو رضایی، یکی از نقاشان پیشکسوت در این رویداد است که سه پایه بومش را زیر سایه یکی از درختان کهن سال خانه توکلی گذاشته و مشغول تکمیل کردن پرتره‌ای از جیگی جیگی است. دو تار و عروسک بز، دو نماد بارز در نقاشی این هنرمند خودآموخته است که درباره‌اش می‌گوید: به نظر من شخصیت جیگی جیگی، جنبه عرفانی نیز داشته که ماندگار شده و در دل مردم جا داشته است. این تابلو نیز برداشت ذهنی من از شخصیت اوست با توجه به کتاب جیگی جیگی از آقای برومند که پیش‌تر خوانده بودم و مستند مطرب عشق که برای شناختن او مؤثر بود.

این هنرمند متولد ۱۳۴۰ است که پس از علاقه‌مند شدن به نقاشی، در مقاطعی در محضر استادانی ازجمله مرتضی کاتوزیان، کی‌خسرو خروش و محمود غلامی از شاگردان استاد فرشچیان آموزش دیده است. او می‌گوید: من با درآمد حاصل از نقاشی، زمینه تحصیل در دانشگاه‌های دولتی را برای فرزندانم فراهم کردم و دخترم را به خانه بخت فرستادم. همچنین فرزندانم هم بی‌بهره از این هنر نیستند.

خسرو رضایی خاطرنشان می‌کند: چون به شعر علاقه دارم در تربت حیدریه ۱۸۰۰ متر نقاشی دیواری انجام دادم و تصویر با نمونه‌هایی از اشعارشان را از شمس و مولانا تا شاعران نو و آن‌هایی که زادگاهشان تربت حیدریه است مثل محمد قهرمان و ذبیح ا... صاحبکار روی دیوارها کار کردم. همچنین نقاشی دیواری بولوار وحدت روبه روی دادسرا از آثار من است.او می‌گوید: اولین فرم ورکشاپ که در استان خراسان دیدم همین است که از هنرمندان می‌خواهند شخصیتی را تصور کنند و البته دشوار هم است. بقیه کارهایی که انجام شده بیشتر دورهمی نقاشان و نقاشی در طبیعت بوده است.

جیگی‌جیگی و «پیرجنگی»

خلیل ا... خلیلی یکی دیگر از نقاشان این رویداد است که روی زیراندازی در گوشه‌ای از خانه توکلی نشسته و جزئیات کارش را تکمیل می‌کند. تابلوی هنری‌اش مملو از رنگ‌های گرم است که نمای روبه‌روی این خانه قاجاری را نشان می‌دهد.

نقاش مشهدی با بیان اینکه شرکت در این کارگاه تجربه‌ای عالی بود و آقای برومند روی موضوع مهمی دست گذاشته است و از سال ۶۴ نقاشی را با آبرنگ شروع کرده است، اکنون علاوه بر کشیدن تابلوهای رنگ روغن، به مجسمه سازی نیز رو آورده است و امرار معاشش از این راه است. او درباره اثرش توضیح می‌دهد: من ابتدا بنا را طراحی کردم و از حضور استاد نوازنده خبر نداشتم، اما بعد متوجه شدم اصل داستان را کنار گذاشته‌ام و به فرع چسبیده‌ام. به همین دلیل اتود مختصری هم از نوازنده زدم.

اجرای زنده از پیرمرد نوازنده

صدای دوتار در فضای خانه توکلی پیچیده است. عروسک بز تزیین شده نیز مقابل او به رقص درآمده است. جیگی جیگی به زبان خراسانی یعنی خواهش و التماس، اما آنچه از مطرب دوره‌گرد یاد می‌شود خلاف آن است؛ او هرآنچه می‌خواسته را از خدا طلب می‌کرده است.

غلامعلی حداد، نوازنده قوچانی که او را از بازماندگان هنر جیگی جیگی می‌خوانند نیز به خانه توکلی دعوت شده است تا با ساز و نوایش، موجب الهام بیشتری به هنرمندان شود. یکی از نقاشان به نام محمدحسن ولی‌زاده، همین شخصیت را به تصویر کشیده است. مرد مسن با دوتار و لباس محلی قرمز رنگش.این نقاش ۵۷ساله سه پایه بومش را در کنار چایخانه گذاشته و همچنان که مشغول تکمیل کردن اثرش است، می‌گوید: این کار اجرای زنده است و باید حس پیرمرد نوازنده که در نقش جیگی جیگی می‌نوازد را ثبت کنم. سعی کردم در زمان کمی که زیارتش کردم حال و احوال واقعی او را روی تابلوی خودم بیاورم ولی هنوز فکر می‌کنم ۴۰درصد موفق بوده‌ام.

او بازنشسته ارتش است و می‌گوید نقاشی با من عجین شده و نمی‌توانم آن را کنار بگذارم.

ولی‌زاده، دوست هم کلاسی‌اش در اول دبیرستان را انگیزه علاقه‌مندی به نقاشی می‌داند و می‌گوید: آن زمان با محسن ناصریان که اکنون استاد دانشگاه تهران است پشت یک میز می‌نشستیم. او برای ادامه تحصیل به هنرستان نقاشی در اصفهان رفت، اما من از او تأثیر مثبت زیادی گرفتم. پیش از آنکه صنعت چاپ روی کار بیاید و کارگردانان سینما سراغ بنر و فلکسی و ... بروند، از سال ۷۳ تا ۸۱ پلاکارد سردر سینماها را نقاشی می‌کردم. درآمدم از نقاشی آن‌قدر زیاد بود که به حقوق ارتش نیازی نداشتم؛ حقوقم ماهیانه ۳۰تومان بود درصورتی که برای هر پلاکارد سینما ۳۵تومان دریافت می‌کردم و گاهی در یک هفته ۲۰پلاکارد می‌کشیدم.

او مجسمه‌سازی نیز انجام می‌دهد و خاطرنشان می‌کند: این کار را با ناصر جباری شروع کردم و مجسمه شهید صیاد شیرازی در درگز و مجسمه شهید فلاحی در طالقان و مجسمه شهید اردستانی از نمونه کارهایم است.

این هنرمند می‌گوید: خدا کند از این رویدادها در مشهد بیشتر اتفاق بیفتد و هنرمندان جایگاه واقعی خودشان در جامعه را پیدا کنند.

حضور هنرمندان مهاجر

برخی از هنرمندان جوان که اطراف حوض آب نشسته‌اندو آثاری را با آبرنگ و رنگ روغن خلق می‌کنند. حضور هنرمندان مهاجر افغانستانی، بعد دیگری از این رویداد است که به طراحی و نقاشی مشغول هستند.

محمد برومند، می‌گوید: موضوع جیگی جیگی در حقیقت مربوط به خراسان بزرگ است. وجه اشتراک ما در هنر جیگی جیگی، بزرقصانی در منطقه خراسان بزرگ بوده که هنوز این هنر در تاجیکستان و افغانستان زنده است. به دلیل همین حتی در ترانه‌های افغانستانی، مضامینی با عنوان جیگی جیگی داریم. این هنر عروسک‌گردانی باعث وحدت مردمان خراسان کهن می‌شود.

اسما نجفی یکی از این هنرمندان مهاجر است که به این رویداد دعوت شده. او سال گذشته برای گرامیداشت هفته زن، نمایشگاه انفرادی‌ای در نگارخانه رضوان داشته که با ۱۵۰اثر رنگ روغن به سبک زندگی و زنان افغانستان پرداخته بود.

تابلویی که در خانه توکلی مقابل او قرار گرفته و می‌خواهد با چند عکس تکمیلش کند، بخشی از خانه تاریخی با تکنیک رنگ روغن است. این خانم جوان از حضورش در کارگاه یک‌روزه خرسند است و می‌گوید: امروز که به اینجا آمدم، محیط کار و دوستی را خوب دیدم، اما از داستان جیگی جیگی اطلاعی نداشتم که خوشبختانه به آگاهی‌ام اضافه شد.

می‌گوید: کار من تدریس در مدرسه و دانشگاه بود. من نوازنده مجالس نبودم. اگر جایی هم برنامه اجرا می‌کردم در محافل دانشجویی و تالارها و رادیو بود. من کارشناس موسیقی دانشگاه بودم و بعد هم در ۳۰سالگی سرپرست ارکستر تلویزیون خراسان شدم. مقام معتبری بود و کسی نسبت به کارم نفرت نداشت چون آهنگ‌های مبتذل اجرا نمی‌کردم و افرادی که موسیقی را دوست نداشتند هم به گروه ما بی‌احترامی نمی‌کردند.

او بر این باور است که هر کسی که کار مردمی می‌کند مورد علاقه مردم است. آن هم در کارهای هنری. اما به نظر او موسیقی در مشهد مانند برکه کوچکی است و بیشتر هنرمندان این زمینه برای پیشرفت به دریای تهران مهاجرت کرده‌اند. او می‌گوید: عمر ۷۵ساله مثل خواب و خیال بر من گذشت. من نه به عنوان پیشکسوت موسیقی که به عنوان آدمی که سعی کرده‌ام درست آموزش بدهد، به کسانی که قصد ورود به جرگه موسیقی دارند، می‌گویم: آن‌ها که استعداد هنری ندارند، دنبال موسیقی نروند. آن‌ها که استعداد دارند و تلاش می‌کنند، دنبال مادیات نروند. مهم‌ترین مسئله برای هنرمند، اخلاق است. در کار تعهد و تخصص به کار بگیرند و حرمت و اصالت موسیقی را حفظ کنند. از مسئولان هم می‌خواهم از نظر معیشتی به فکر این قشر زحمت‌کش باشند. به ویژه در شرایط کرونایی و از نظر بیمه هنرمندان و کمک معیشتی برای آموزش‌های موسیقی تسهیلات قائل شوند.

لیلای بی‌مجنون

«خیلی سخت است که مجنون باشی و بی لیلا.» امیرنظامی این را می‌گوید و به آخرین اثرش اشاره می‌کند که درواقع بازخوانی ترانه معروف «مریم چرا؟»ی او در یک مجموعه موسیقی در کنار چند اثر دیگر است. او می‌گوید: این کار را آقای مختاباد در مجموعه‌ای به نام «سیاه‌مشق» و با نام «لیلای بی‌مجنون» و با تغییراتی در شعر آن، در کنار آثار هنرمندانی همچون شادروان حبیب ا... بدیعی، مجید وفادار و ... قرار داده‌اند.

پیشکسوت موسیقی خراسان همچنین می‌گوید: من گوینده و پوینده موسیقی بودم و سعی می‌کردم از هر هنرمندی چیزی یاد بگیریم. کار ما حفظ و اشاعه موسیقی بوده است و برای آموزش موسیقی در خراسان زحمت بسیاری کشیده‌ام. دیگر سال‌هاست چیزی برای خودم نمی‌خواهم. مانند شاعری که شعرش را برای دیگران می‌خواهد. اگر آهنگی هم می‌سازیم ممکن است وصف حال خودمان باشد اما می‌خواهیم بیانگر حال کسانی باشیم که نمی‌توانند از رنج‌های خود بگویند.

آهنگ‌های مبتذل اجرا نمی‌کردم

باتوجه به اینکه امیرنظامی در دوره قبل و بعد انقلاب، فعالیت موسیقایی داشته است، درباره اقبال و توجه مردم به فعالیت‌هایش خاطرنشان کرد: فعالیت تمامی مراکز گردشگری و برنامه‌های معاونت گردشگری و زیارت نیز متوقف شده است. همچنین برگزاری نشست‌های حضوری شوراهای اجتماعی محلات لغو و از هرگونه تجمع گروهی و بازدید غیرضروری پرهیز می‌شود. همچنین یک سوم از کارکنان سازمان فرهنگی و اجتماعی شهرداری با توجه به ابلاغ ستاد پیشگیری و مقابله با ویروس کرونا به صورت دورکار به فعالیت‌های روزانه خود می‌پردازند.

برگزاری اختتامیه جایزه ادبی مشهد برای دومین بار به تعویق افتاد

توس میزبان آیین پایانی جایزه ادبی

آیین پایانی جایزه ادبی مشهد که ابتدا قرار بود اسفند ۱۳۹۹ برگزار شود و به دلیل محدودیت‌های کرونایی لغو و به نیمه نخست فروردین ۱۴۰۰ موکول شده، مجددا به دلیل قرمز شدن وضعیت مشهد به تعویق افتاد.

به گزارش خبرگزاری ایبنا، حسین لعل بذری؛ دبیر جایزه ادبی مشهد، روز پنجشنبه ۱۹ فروردین با انتشار ویدئویی در فضای مجازی گفت: در تقویم ۱۴۰۰ مثل چنین روزی را برای اختتامیه جایزه ادبی مشهد انتخاب کرده بودیم، اما متأسفانه به دلیل شرایط بحرانی شیوع کرونا و قرمز شدن مشهد، امکان برگزاری مراسم وجود ندارد.

او با عذرخواهی از مخاطبان این جایزه ادبی، وعده داد که در صورت مناسب بودن شرایط، عید سعید فطر آیین اختتامیه جایزه ادبی مشهد در توس و کنار آرامگاه حکیم فردوسی، اخوان ثالث و شجریان برگزار شود.

جایزه ادبی مشهد، در دو بخش کتاب منتشرشده و تک اثر منتشرنشده در قالب‌های داستان و شعر و در بخش روایت‌نگاری (با محوریت مشهد) در تابستان ۹۹ اقدام به انتشار فراخوان کرد که حدود یک‌هزار و ۷۰۰ نفر از سراسر کشور در آن شرکت کردند.

اخبار

سینماهای همه کشور تعطیل شدند

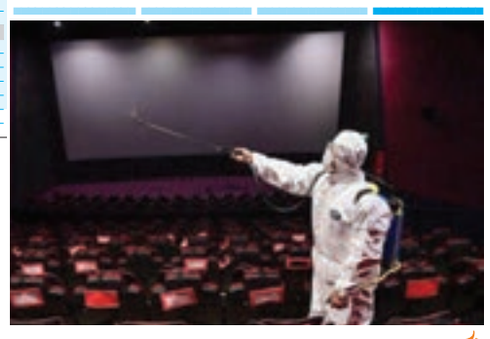

شهرآرا سینماهای سراسر کشور با قرمز شدن وضعیت بیشتر شهرها به دلیل بحران کرونا و هم‌زمان با تعطیلی سراسری ۱۰ روزه مشاغل گروه‌های دو، سه و چهار تعطیل شدند. این روزها فیلم‌های «لاله»، «خون شد»، «خورشید»، «هفته‌ای یکبار آدم باش» و «تکخال» که فهرست اکران نوروزی را تشکیل می‌دادند روی پرده سینماها بودند. آثاری که در ایام نوروز هم چندان مورد اقبال مخاطبان قرار نگرفتند.

فروش ۲ میلیاردی اثر کارگردان مشهدی

معاون توزیع سازمان سینمایی حوزه هنری از فروش ۲ میلیاردی فیلم سینمایی «دیدن این فیلم جرم است» در اکران آنلاین در سه هفته خبر داد. هادی اسماعیلی در گفت‌وگو با خبرگزاری مهر درباره وضعیت فروش فیلم سینمایی «دیدن این فیلم جرم است» به کارگردانی رضا زهتابچیان، سینماگر مشهدی گفت: طبق برنامه‌ریزی صورت گرفته پس از اکران این فیلم در سینماهای سراسر کشور و کسب گیشه خوب ۱.۲ میلیارد تومانی، از هفته آخر اسفند برنامه اکران آنلاین این فیلم را در پلتفرم‌های مطرح اینترنتی آغاز کردیم. او یادآور شد: همان‌طور که پیش‌بینی می‌کردیم به دلیل اشتیاق مخاطبان برای تماشای این فیلم، استقبال از آن در نمایش آنلاین نیز ادامه یافت و توانست در سه هفته به فروش حدود دو میلیارد تومانی دست یابد. اسماعیلی این آمار را بسیار امیدوارکننده دانست و خاطرنشان کرد: تمام تلاش ما این است برخلاف محدودیت‌های حاصل از کرونا در صنعت فیلم و سینما، بتوانیم سرمایه تولید فیلم‌ها را بازگردانیم و چه بسا به سوددهی برسیم. در این مسیر باور داریم باید از تمامی بسترهای توزیع برای جذب مخاطب استفاده حداکثری کرد. او درباره وضعیت ادامه توزیع «دیدن این فیلم جرم است» نیز گفت: فیلم با فروش خوبی در اکران آنلاین همراه شد و مخاطبان در پلتفرم‌های فیلیمو، نماوا، فیلمگردی و عماریار از آن استقبال کردند. اکران‌های آنلاین سه هفته است و طبیعتا همین روزها اکران آنلاین فیلم به پایان می‌رسد. سپس با برنامه‌ریزی صورت گرفته به ترتیب پخش خانگی و نمایش تلویزیونی آن را در دستور کار داده‌ایم.

مجوز اکران ۲ فیلم صادر شد

شورای پروانه نمایش فیلم‌های سینمایی با صدور پروانه نمایش ۲ فیلم موافقت کرد. بنا به گزارش روابط عمومی سازمان امور سینمایی و سمعی بصری، شورای پروانه نمایش فیلم‌های سینمایی در جلسه اخیر با صدور پروانه نمایش برای فیلم‌های «آهو» به تهیه کنندگی جواد نوروزبیگی و کارگردانی هوشنگ گلمکانی و «سیاه باز» به تهیه کنندگی علی قائم‌مقامی و کارگردانی حمید همتی موافقت کرد. هر دو این آثار متقاضی شرکت در سی‌ونهمین دوره جشنواره فیلم فجر بودند اما درنهایت در میان آثار نهایی هیئت داوران قرار نگرفتند. فیلم «آهو» حکایت انزوای خودخواسته دختری است که آرزوهایش را برباد رفته می‌بیند اما هنوز امیدش را از دست نداده است و بازیگرانش رضا کیانیان، علی مصفا، حامد کمیلی، سهیلا رضوی، رضا یزدانی و سپیده آرمان هستند. فیلم‌نامه این اثر با نگاهی به داستان «پروانه‌ها در برف می‌رقصند» (نازنین جودت) را گلمکانی و سپیده آرمان به نگارش در آورده‌اند. فیلم «سیاه‌باز» نیز موضوعی اجتماعی دارد و ماجرای فعالیت‌های یک بیت‌کوین‌باز را روایت می‌کند. سام قریبیان، افسانه بایگان، شاهد احمدلو، مهدی کوشکی، علی رهبری، المیرا دهقانی و آتیلا پسیانی گروه بازیگران این اثر را تشکیل می‌دهند.

«کلبه عمو پورنگ» ویژه ماه رمضان تولید شد

کارگردان مجموعه «کلبه عمو پورنگ» از ادامه پخش این مجموعه در ماه رمضان خبر داد. احمد درویشعلی‌پور به خبرگزاری صبا گفت: مجموعه «کلبه عمو پورنگ» در سیزده قسمت از شبکه دو سیما در نوروز ۱۴۰۰ تولید و پخش شد که برخلاف روزهای قبل از پخش که به واسطه گریم‌های متفاوت مورد نقد واقع شده بود، در زمان پخش توانست رضایت جمع زیادی از مخاطبان و کارشناسان را به‌دست آورد به همین دلیل تصمیم گرفتیم تولید این مجموعه را ادامه دهیم تا در ماه مبارک رمضان همچون نوروز ۱۴۰۰ میزبان کودکان و خانواده‌ها باشیم.

به گفته او، این مجموعه در ماه رمضان همان رویکرد تحکیم روابط کودکان و خانواده و پرداختن به مفاهیم سبک زندگی ایرانی –اسلامی، تشویق به حفظ محیط زیست، رعایت مسائل شهری و احترام به قوانین شهری را ادامه خواهد داد. درویشعلی‌پور خاطرنشان کرد: فصل دوم که قرار است در ماه رمضان پخش شود شامل ۲۷ قسمت است و همچون فصل قبل به صورت روزانه روی آنتن شبکه دو سیما می‌رود. داریوش فرضیایی، کمند امیرسلیمانی، رامین ناصرنصیر، فرهاد بشارتی، سپند امیرسلیمانی، آرش میراحمدی، آرش نوذری، امیر سهیلی، ابراهیم شفیعی، سوسن پرور و امیرمحمد متقیان با هنرمندی سعید امیرسلیمانی و محمدرضا داوودنژاد بازیگران این مجموعه هستند.